

Σημασιολογία και Πραγματολογία: Επίδραση των
συμφραζόμενων (context) της πρόθεσης του ομιλητή και
συγκεκριμένων κωδίκων επικοινωνίας στο νόημα και την
τιμή αλήθειας μιας πρότασης

Ειρήνη Σιδηροπούλου

Επιβλέπων: Μάρκος Δενδρινός

Σκοπός – Μεθοδολογία

- Η παρούσα μελέτη, θα εξετάσει τις έννοιες που αποτελούν τμήματα της επικοινωνίας ειδικότερα στα επιστημονικά πεδία της σημασιολογίας και της πραγματολογίας. Αποσκοπεί στο να μελετήσει το πως το σημασιολογικό και πραγματικό περιεχόμενο της πρόθεσης του ομιλητή, όπως και ορισμένοι κώδικες επικοινωνίας, μπορούν να επηρεάσουν το νόημα και την τιμή αλήθειας μιας πρότασης.

- Περιλαμβάνει βιβλιογραφική έρευνα και εξέταση του πώς άλλοι ερευνητές εργάστηκαν για το συγκεκριμένο θέμα, την παράθεση στοιχείων και των απόψεων τους για τον τρόπο και τα προβλήματα που προκύπτουν κατά τη διαδικασία της επικοινωνίας.

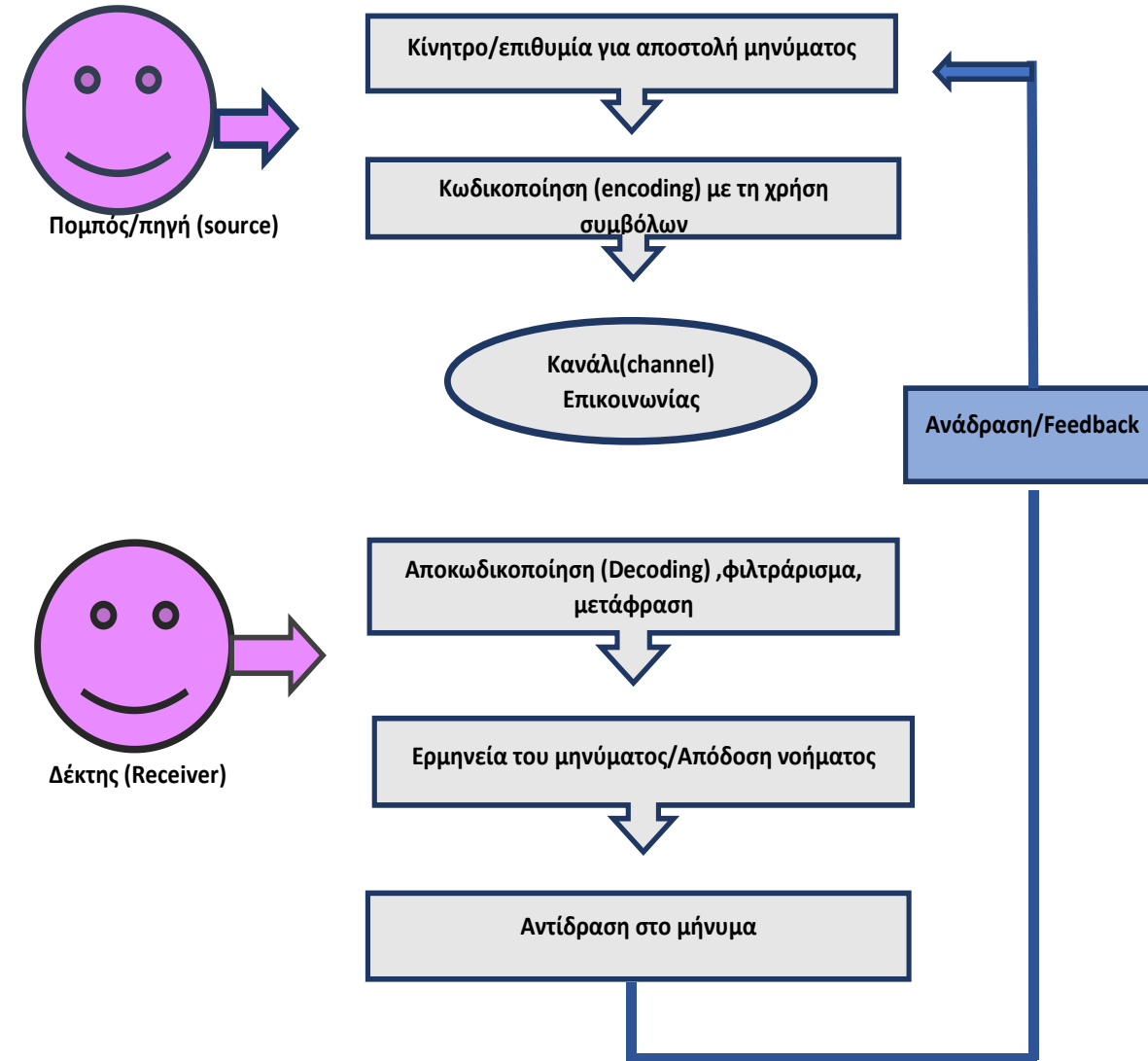
Επικοινωνία: Ορισμός

- ▶ Η επικοινωνία έχει οριστεί όπως οποιαδήποτε συμπεριφορά ενός αποστολέα που μεταφέρει ένα επιθυμητό μήνυμα στον παραλήπτη, προκαλώντας κατ' επέκταση μια επιθυμητή συμπεριφορά σε μορφή απάντησης
- ▶ Επιπλέον, ως επικοινωνία μπορεί να θεωρηθεί η αμοιβαία διαδικασία δημιουργίας ενός νοήματος μέσω λεκτικής ή μη λεκτικής συμπεριφοράς, καθώς και των ερμηνειών που μπορεί να δημιουργηθούν.
- ▶ Η επικοινωνία είναι το μέσο με το οποίο οι άνθρωποι αναπτύσσουν τη συλλογικότητα, δημιουργούν ομάδες, οργανώνουν προγράμματα, πραγματοποιούν εμπορικές ή κοινωνικές συναλλαγές και συνεργάζονται για τη λήψη αποφάσεων και την επίτευξη στόχων.
- ▶ Τα βασικά στοιχεία της αποτελεσματικής επικοινωνίας είναι ένα κοινό περιβάλλον επικοινωνίας, συνεργασία μεταξύ αποστολέα και παραλήπτη, επιλογή κατάλληλου καναλιού, σωστή κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση του μηνύματος, και παραλαβή της επιθυμητής απάντησης και ανατροφοδότησης.

Επικοινωνία : Διαδικασία

Η διαδικασία της επικοινωνίας μπορεί να περιγραφεί με τον εξής τρόπο: ο αποστολέας (πηγή/source) στέλνει (κωδικοποιεί/encoding) ένα «μήνυμα» χρησιμοποιώντας ένα «μέσο» και ένα «κανάλι» στον «δέκτη» (receiver). Το μήνυμα φτάνει στον αισθητηριακό κόσμο του δέκτη. Ο εγκέφαλος του δέκτη φιλτράρει το μήνυμα με βάση τις γνώσεις, τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις προκαταλήψεις του και δίνει στο μήνυμα ένα μοναδικό νόημα (αποκωδικοποίηση /decoding). Αυτό το νόημα μπορεί να πυροδοτήσει μια απάντηση που σχηματίζει το μυαλό του δέκτη. Ο δέκτης κωδικοποιεί την απάντηση του και τη στέλνει ως «ανάδραση» (feedback) στον αισθητηριακό κόσμο του αποστολέα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Επικοινωνία: Μορφές

Η επικοινωνία διακρίνεται σε μορφές λαμβάνοντας υπόψη ποιο είναι το κριτήριο διαχωρισμού. Οι σημαντικότερες μορφές είναι:

- ❖ **Άμεση και Έμμεση:** στην άμεση η μεταφορά του μηνύματος ανάμεσα στον αποστολέα και τον δέκτη γίνεται χωρίς της μεσολάβηση τρίτου ενώ στην έμμεση διαμεσολαβεί κάποιος ενδιάμεσος
- ❖ **Τυπική και Άτυπη:** Η τυπική επικοινωνία αφορά κυρίως οργανισμούς και επιχειρήσεις και ορίζεται ή ρυθμίζεται από τη διάρθρωση τους. Ακολουθεί συνήθως την δομή της Ιεραρχίας των οργανισμών εσωτερικά, και εστιάζει στην εξωτερική επικοινωνία του οργανισμού με άλλους φορείς. Η άτυπη έχει πιο απλή μορφή χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιεραρχικές δομές και ο προβλεπόμενος τρόπος συμπεριφοράς
- ❖ **Λεκτική και μη λεκτική:** η λεκτική είναι η επίτευξη της επικοινωνίας μέσω ενός πλαισίου γλωσσικού κώδικα, είναι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των επικοινωνούντων με τη χρήση λέξεων, ενώ με τον όρο μη λεκτική εννοείται κάθε μορφή μη γλωσσικής συμπεριφοράς η οποία γίνεται αντιληπτή μέσω των αισθήσεων και πλαισιώνει την ομιλία .

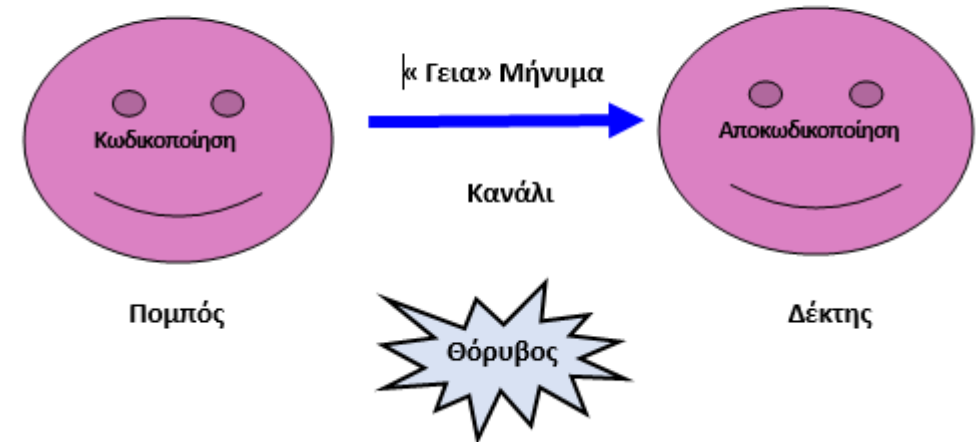
Επικοινωνία: Μοντέλα Επικοινωνίας

- ▶ Τα μοντέλα επικοινωνίας απλοποιούν τη διαδικασία παρέχοντας μια οπτική αναπαράσταση των διαφόρων πτυχών μιας επικοινωνίας. Αποτελούν αναπαραστάσεις του συστήματος που προσπαθούν να παρατηρήσουν
- ▶ Ορισμένα μοντέλα εξηγούν την επικοινωνία με περισσότερες λεπτομέρειες από άλλα, και επιτρέπουν τον ορισμό συγκεκριμένων εννοιών και βημάτων στη διαδικασία της επικοινωνίας.
- ▶ Τα βασικά μοντέλα είναι τρία:
  - I. το μοντέλο μετάδοσης ή διαβιβαστικό ή γραμμικό (transmission model)
  - II. Το διαδραστικό ή μοντέλο αλληλεπίδρασης (interactive model), και
  - III. Το μοντέλο συναλλαγής (transaction model)

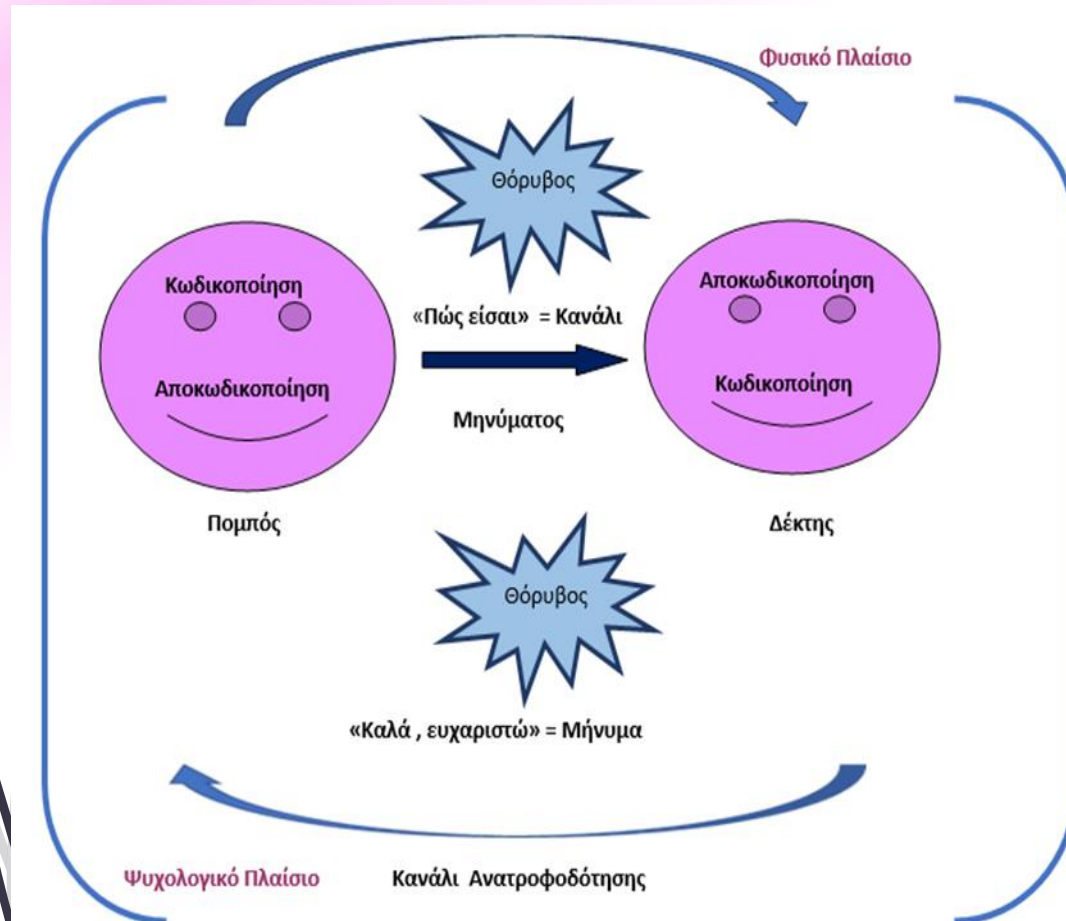
Επικοινωνία: Βασικά Μοντέλα Επικοινωνίας 1

Το Μοντέλο μετάδοσης επικοινωνίας ή γραμμικό περιγράφει την επικοινωνία ως μια γραμμική, μονόδρομη διαδικασία στην οποία ένας αποστολέας εκπέμπει ένα μήνυμα σε έναν δέκτη έχοντας έναν σκοπό. Αυτό το μοντέλο εστιάζει στον αποστολέα και το μήνυμα μέσα σε μια συνάντηση επικοινωνίας.

Παραδείγματα γραμμικών μοντέλων επικοινωνίας είναι: το μοντέλο του Αριστοτέλη, το μοντέλο Lasswell, το μοντέλο Shannon-Weaver και το μοντέλο Berlo (S-M-C-R).

Επικοινωνία: Βασικά Μοντέλα Επικοινωνίας 2

Το διαδραστικό ή μοντέλο αλληλεπίδρασης περιγράφει την επικοινωνία ως μια διαδικασία στην οποία οι συμμετέχοντες εναλλάσσουν τις θέσεις ως αποστολέας και παραλήπτης και δημιουργούν νόημα στέλνοντας μηνύματα και λαμβάνοντας ανατροφοδότηση μέσα σε φυσικά και ψυχολογικά πλαίσια. Το αλληλεπιδραστικό μοντέλο είναι λιγότερο επικεντρωμένο στα μηνύματα και περισσότερο εστιασμένο στην αλληλεπίδραση.

Παραδείγματα μοντέλων αλληλεπίδρασης είναι: το μοντέλο Osgood-Schramm και το μοντέλο Westley και Maclean.

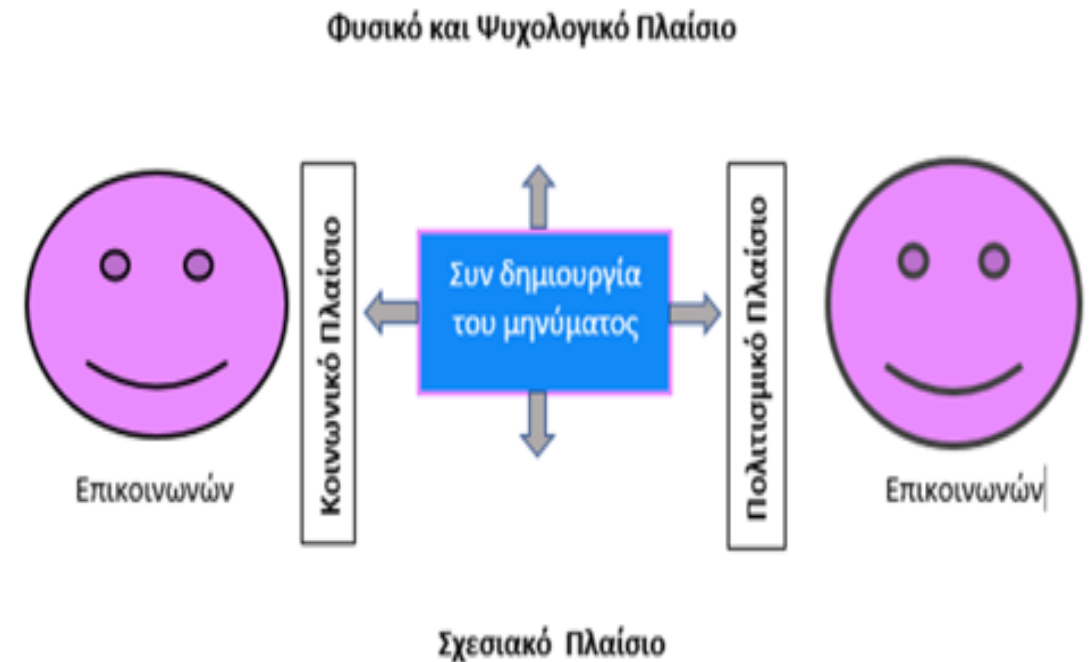

Επικοινωνία: Βασικά Μοντέλα Επικοινωνίας 3

Το συναλλακτικό μοντέλο επικοινωνίας παρουσιάζει την επικοινωνία σαν μια διαδικασία κατά την οποία οι συμμετέχοντες σε αυτή δημιουργούν κοινωνικές πραγματικότητες μέσα σε κοινωνικά, σχεσιακά και πολιτισμικά πλαίσια.

Εδώ η επικοινωνία δε πραγματοποιείται απλά για να ανταλλαχθούν μηνύματα αλλά με σκοπό να δημιουργηθούν σχέσεις, κοινωνικές και διαπολιτισμικές συμμαχίες, να διαμορφωθούν νέες αντιλήψεις για τα άτομα και την κοινωνία, για να δημιουργηθούν νέες κοινότητες και κοινωνικές ομάδες.

Παραδείγματα μοντέλων συναλλακτικής επικοινωνίας είναι: το συναλλακτικό μοντέλο του Barnlund και το κυκλικό μοντέλο Dance.

Βασικές Έννοιες – Σημασιολογία

- Ως σημασιολογία ορίζεται η μελέτη της γλωσσικής σημασίας που έχουν τα μορφήματα, οι λέξεις, οι φράσεις, και τελικά οι προτάσεις μιας γλώσσας. Είναι η μελέτη του νοήματος όπως κοινωνείται μέσα από τη γλώσσα.
- Τρεις έννοιες που απασχολούν τη σημασιολογία: λεκτική σημασία, προτασιακή σημασία, σημασία εκφωνήματος
- Η **λεκτική σημασία** αφορά τη σημασία των λεξημάτων μιας γλώσσας
- Η **σημασία της πρότασης** αναφέρεται στο σημασιολογικό περιεχόμενο της πρότασης: το νόημα που προκύπτει από τις ίδιες τις λέξεις, ανεξάρτητα από το πλαίσιο.
- Η **σημασία του εκφωνήματος** ορίζεται ως το σύνολο αυτού που ο ομιλητής σκοπεύει να μεταδώσει δημιουργώντας ένα εκφώνημα.

Βασικές Έννοιες – Σημασιολογία

► Πρόβλημα που τίθεται από τους θεωρητικούς της γλώσσας:

τι είναι σημασία? Πώς ορίζεται η έννοια της έννοιας? Ένας τρόπος αποφυγής αυτού του προβλήματος είναι η δημιουργία μιας μεταγλώσσας και μετάφραση των φράσεων με βάση αυτή. Μια από τις συνήθειες μεταγλώσσες της σημασιολογίας είναι η **τυπική λογική** όπως περιγράφεται στο πλαίσιο του κατηγορικού και πρατασιακού λογισμού.

► Βασικότερες φιλοσοφικές θεωρίες του τι είναι σημασία:

- i. **Αναφορική ή δηλωτική θεωρία** (η σημασία αντιστοιχίζεται σαφώς με αυτό στο οποίο αναφέρεται)
- ii. **Ιδεοκρατική ή νοησιαρχική θεωρία** (η σημασία είναι η ιδέα που υπάρχει στο νου όσων κατανοούν την έκφραση)
- iii. **Συμπεριφοριστική θεωρία** (η σημασία είναι είτε το ερέθισμα είτε η αντίδραση είτε ο συνδυασμός τους)
- iv. **Η θεωρία της χρήσης** (η σημασία καθορίζεται ή ταυτίζεται με τη χρήση της γλώσσας)
- v. **Η επαληθευτική θεωρία** (η σημασία καθορίζεται από την ικανότητα επαλήθευσης των προτάσεων που την περιέχουν)
- vi. **Η θεωρία των συνθηκών αλήθειας** (η σημασία είναι η συμβολή στις συνθήκες αλήθειας της πρότασης στην οποία εμπεριέχεται)

Βασικές Έννοιες: Πραγματολογία

- ▶ Η πραγματολογία είναι ο κλάδος της γλωσσολογίας που ασχολείται περισσότερο με την επικοινωνία και τη σημασία που μεταδίδεται στα πλαίσια αυτής. Η προσπάθεια ερμηνείας της ξεκινά από τις αρχές της δεκαετίας του 1980.
- ▶ Παλαιότεροι ορισμοί αφορούσαν το νόημα στη χρήση ή νόημα στο περιεχόμενο (ανομοιογενές σύνολο συνοδευτικών στοιχείων του κειμένου που ευθύνεται για την μετατροπή του και ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύεται κάποιο γλωσσικό μήνυμα).
- ▶ Τα πιο ενημερωμένα εγχειρίδια τείνουν να εμπίπτουν σε ένα από τα δύο στρατόπεδα — σε εκείνα που εξισώνουν την πραγματολογία με **το νόημα του ομιλητή**, και εκείνα που την εξισώνουν με **την ερμηνεία της (συν)ομιλίας**.

Βασικές Έννοιες: Πραγματολογία

Κάθε ένας από τους δύο αυτούς ορισμούς αντιπροσωπεύει ριζικά διαφορετικές προσεγγίσεις στον κλάδο της πραγματολογίας.

Ο όρος **«νόημα του ομιλητή»** προτιμάται από όσους έχουν μια ευρεία κοινωνική άποψη του κλάδου, εστιάζει την προσοχή στον παραγωγό του μηνύματος, κρύβει όμως το γεγονός ότι η διαδικασία ερμηνείας όσων ακούγονται περιλαμβάνει τη μετάβαση μεταξύ πολλών επιπέδων νοήματος.

Ο **τελικός ορισμός (ερμηνεία εκφοράς)**, που προτιμάται από όσους ακολουθούν μια περισσότερο γνωστική προσέγγιση, αποφεύγει αυτό το σφάλμα, αλλά με το κόστος της υπερβολικής εστίασης στον δέκτη του μηνύματος.

Βασικές Έννοιες: Πραγματολογία· Γλωσσικές Πράξεις

- ▶ Ο λόγος χρησιμοποιείται για την επίτευξη στόχων κατά τη διαδικασία της επικοινωνίας. Η έννοια της γλωσσικής πράξης (speech act) σημαίνει ότι γλωσσική σημασία δεν εξαντλείται στην περιγραφική δυνατότητα της γλώσσας .
- ▶ Η γλώσσα είναι το μέσον για την επιτέλεση πράξεων, οι γλωσσικές πράξεις αφορούν την επικοινωνιακή πρόθεση του ομιλητή και επιτελούνται μέσω των εκφωνημάτων.
  - ❖ Διαχωρισμός σε τρία επίπεδα λεκτικών πράξεων:
    - **Εκφωνητικές πράξεις**, η εκφώνηση μιας πράξης είναι ή ίδια η δήλωση (π.χ. « ο ουρανός είναι μπλε»)
    - **Προσλεκτικές πράξεις**, όταν κάτι λέγεται με έναν σκοπό (πχ. σε ένα γεύμα ρωτά κάποιος «υπάρχει αλάτι?» αυτό που εννοεί είναι ότι θα ήθελε να του δώσουν το αλάτι)
    - **Υπερ-λεκτικές πράξεις**, δηλαδή τα αποτελέσματα των πράξεων στους συνομιλητές και τον κόσμο (π.χ. κάποιος φωνάζει «φωτιά» και αυτό προκαλέσει την μαζική έξοδο ατόμων από ένα κτίριο)

Βασικές Έννοιες: Πραγματολογία· Υπονοήματα, Αρχή της Συνεργασίας και Συνομιλιακά Αξιώματα

- ❖ Τα υπονοήματα είναι ένα είδος σημασίας που δεν λαμβάνει σημασιολογική κωδικοποίηση αλλά προκύπτει σε περιεχόμενο υποστηρίζοντας πώς όσα υπονοούνται είναι βασικά για τη σημασία του ομιλητή. Πρόκειται για τις συνεπαγωγές που χρησιμοποιούνται για να γεφυρωθεί η σημασιολογική απόσταση μεταξύ αυτού που λέγεται και αυτού που εννοείται.
- ❖ Η ύπαρξη των υπονοημάτων συνδέεται με την Αρχή της Συνεργασίας της συνομιλίας που βασίζεται σε τέσσερα αξιώματα:
  - Το αξίωμα της ποσότητας, όπου κάποιος προσπαθεί να είναι όσο πιο ενημερωτικός μπορεί, και δίνει όσες πληροφορίες χρειάζεται, και όχι περισσότερες.
  - Το αξίωμα της ποιότητας, όπου κάποιος προσπαθεί να είναι ειλικρινής.
  - Το αξίωμα της συνάφειας, όπου κάποιος προσπαθεί να λέει πράγματα που είναι σχετικά με τη συζήτηση.
  - Το αξίωμα του τρόπου, όπου κάποιος προσπαθεί να αποφύγει την ασάφεια και να είναι όσο τον δυνατόν πιο ξεκάθαρος.

Βασικές Έννοιες: Διαφορές Μεταξύ Σημασιολογίας & Πραγματολογίας

- ▶ Τα πεδία της σημασιολογίας και της πραγματολογίας είναι αφιερωμένα στη μελέτη της σημειωτικής της γλώσσας.
- ▶ Το γεγονός ότι δύο ξεχωριστοί κλάδοι έχουν αναπτυχθεί για το σκοπό αυτό αντικατοπτρίζει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης γλώσσας ως σημειωτικού συστήματος.
- ▶ Σε ορισμένους τομείς της γλωσσολογίας, η σημασιολογία έχει συσχετιστεί με τη μελέτη εκείνων των πτυχών του συμβατικού περιεχομένου που καθορίζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες μια πρόταση είναι αληθής.
- ▶ Η πραγματολογία περιλαμβάνει τη μελέτη των συμβατικών πτυχών νοήματος που δεν συμβάλλουν στο περιεχόμενο με συνθήκες αληθείας, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των συνθηκών υπό τις οποίες η χρήση μιας πρότασης είναι ευχάριστη στον λόγο.

Βασικές Έννοιες: Διαφορές Μεταξύ Σημασιολογίας & Πραγματολογίας

ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑ vs ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	
ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑ	ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μελέτη τη γλωσσικής σημασίας που έχουν τα μορφήματα, οι λέξεις, οι φράσεις και τελικά οι προτάσεις μιας γλώσσας ➤ Ερμηνεία ανεξάρτητη από τα συμφραζόμενα ή εξωγλωσσικούς παράγοντες ➤ Ερμηνεία ανεξάρτητη από την πρόθεση του ομιλητή ➤ Μονάδα ανάλυσης: πρόταση 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Μελέτη της σημασίας του περικειμένου (γλωσσικού και περιστασιακού) ✓ Ερμηνεία και γνώση των έμμεσων νοημάτων που προκύπτουν από τη χρήση της γλώσσας σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας ✓ Ασχολείται με την ανάκτηση των σκέψεων που σκοπεύουν να μεταφέρουν οι άνθρωποι με τις προσλεκτικές πράξεις τους ✓ Μονάδα ανάλυσης: εκφώνημα

Η Έννοια της Αλήθειας: Σημασία & Αλήθεια

- ▶ Οποιαδήποτε πρόταση δεν είναι από μόνη της ψευδής ή αληθής, καθώς η τιμή αληθείας της σχετίζεται από το περιεχόμενό της, τη σχέση της με τον πραγματικό κόσμο και άλλες συνθήκες.
- ▶ Γνωρίζοντας τη σημασία μιας πρότασης δε σημαίνει ότι γνωρίζουμε το αν η πρόταση αυτή είναι αληθής ή όχι σε μία κατάσταση, αλλά γνωρίζουμε τον τύπο της κατάστασης όπου η πρόταση θα ήταν αληθής.
- ▶ Λογική πρόταση ονομάζεται το νόημα μιας απλής δηλωτικής πρότασης. Μια λογική πρόταση είναι ένας ισχυρισμός για τον κόσμο που μπορεί (γενικά) να είναι αληθής σε ορισμένες καταστάσεις και ψευδής σε άλλες.
- ▶ Υπάρχουν διάφορα είδη λογικών προτάσεων: κάποιες που είναι πάντα αληθείς, κάποιες που δεν μπορούν ποτέ να είναι αληθείς και κάποιες (η «τυπική» περίπτωση) που μπορεί να είναι είτε αληθείς είτε ψευδείς ανάλογα με την κατάσταση.

Η Έννοια της Αλήθειας: Λογική της Αλήθειας

- ▶ Η αναπαράσταση της πολυπλοκότητας της φυσικής γλώσσας με τη χρήση τυπικής λογικής δεν είναι εύκολη.
- ▶ Κάθε ανθρώπινη γλώσσα χαρακτηρίζεται από ασάφεια, αμφισημία, σχήματα λόγου. Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορεί στην πραγματικότητα να είναι ένα πλεονέκτημα για επικοινωνιακούς σκοπούς, αλλά καθιστούν δύσκολη την παροχή ακριβών και ξεκάθαρων περιγραφών σημασιών λέξεων και προτάσεων στις φυσικές γλώσσες.
- ▶ Ένας τρόπος μέτρησης της επιτυχίας ή της επάρκειας μιας σημασιολογικής ανάλυσης είναι αν μπορεί να εξηγήσει ή να προβλέψει διάφορες νοηματικές σχέσεις μεταξύ προτάσεων, όπως συνεπαγωγή, παράφραση ή ασυμβατότητα.

Η Έννοια της Αλήθειας: Λογική της Αλήθειας

- ▶ Η τυπική λογική (ή αλλιώς μαθηματική λογική) έχει αποδειχθεί ότι είναι ένα πολύ ισχυρό εργαλείο για την εξήγηση του τρόπου με τον οποίο μπορούν να προβλεφθούν οι έννοιες των προτάσεων από τις έννοιες των λέξεων που περιέχουν και τη συντακτική δομή που χρησιμοποιείται για τον συνδυασμό αυτών των λέξεων.
- ▶ Η τυπική λογική είναι ένα αναδρομικό σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι ένας σχετικά μικρός αριθμός συμβόλων και κανόνων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να σχηματίσει έναν απεριόριστο αριθμό διαφορετικών τύπων.
- ▶ Η λογική είναι η επιστήμη των συμπερασμάτων. Ένας σημαντικός στόχος της είναι να παρέχει μια συστηματική περιγραφή για τα είδη συλλογισμών ή συμπερασμάτων που διαισθητικά γνωρίζουμε ότι είναι σωστά.

Η Έννοια της Αλήθειας: Λογική της Αλήθειας

▶ Προτασιακή Λογική

- ▶ Η προτασιακή λογική είναι η πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη λογική και ασχολείται με μια συλλογή δηλωτικών προτάσεων που έχουν τιμή αλήθειας, αληθή ή ψευδή.
- ▶ Ο σκοπός της χρήσης της προτασιακής λογικής είναι η ανάλυση μιας δήλωσης, μεμονωμένα ή σύνθετα.
- ▶ Μια δηλωτική πρόταση έχει μια τιμή αλήθειας, μπορεί να είναι είτε αληθής (True) είτε ψευδής (False), αλλά πρέπει να της εκχωρηθεί οποιαδήποτε από τις δύο τιμές και να μην είναι διφορούμενη.
- ▶ Στα πλαίσια της προτασιακής λογικής, η σημασία μιας απλής πρότασης αρκεί να δίνεται από την τιμή αληθείας, χωρίς να υπάρχει αντίληψη του γεγονότος για το οποίο γίνεται αναφορά από το σύμβολο της πρότασης.
- ▶ Για τις σύνθετες προτάσεις, δηλαδή τον συνδυασμό απλών προτάσεων με κάποιο τελεστή, η τιμή αληθείας της προκύπτει από τις τιμές των απλών προτάσεων που την απαρτίζουν με τη χρήση πινάκων αληθείας (truth tables).

Η Έννοια της Αλήθειας: Λογική της Αλήθειας

➤ Κατηγορική Λογική

- Τα κατηγορήματα είναι ιδιότητες, πρόσθετες πληροφορίες για την καλύτερη έκφραση του υποκειμένου της πρότασης. Ένα ποσοτικοποιημένο κατηγορήμα είναι μια πρόταση, δηλαδή, όταν εκχωρούνται τιμές σε ένα κατηγορήμα με μεταβλητές και μπορεί να γίνει λογική πρόταση.
- Η κατηγορική λογική είναι μια έκφραση που αποτελείται από μεταβλητές με καθορισμένο τομέα. Αποτελείται από αντικείμενα, σχέσεις και λειτουργίες μεταξύ των αντικειμένων. Είναι μια επέκταση της προτασιακής λογικής που καλύπτει κατηγορήματα και ποσοτικοποίηση.
- Η τιμή αλήθειας ενός κατηγορήματος εξαρτάται από την τιμή των μεταβλητών.

Η Έννοια της Αλήθειας: Σημασιολογία, Πραγματολογία και Αλήθεια

- Το πρόβλημα της αλήθειας είναι ένα σημασιολογικό πρόβλημα που αφορά το νόημα των προτάσεων μιας δεδομένης γλώσσας, αφορά τη σύνδεση μεταξύ αυτού που λέμε για τα πράγματα και των ίδιων των πραγμάτων.
- Η σημασιολογική αντίληψη της αλήθειας αναπτύχθηκε από τον Alfred Tarski και έχει δύο αλληλεξαρτώμενες πτυχές. Είναι μια μαθηματική θεωρία βασιζόμενη στη θεωρία των αντιστοιχιών και επίσης ένα φιλοσοφικό δόγμα που ερευνά την έννοια της αλήθειας με την οποία είχε ασχοληθεί ο Αριστοτέλης και οι φιλόσοφοι από την αρχαιότητα.
- Λέγεται ότι υπάρχουν πέντε θεωρίες αλήθειας:

Η Έννοια της Αλήθειας: Σημασιολογία, Πραγματολογία και Αλήθεια

Σημασιολογική Θεωρία

Οποιοσδήποτε ισχυρισμός σχετικά με την αλήθεια μιας πρότασης μπορεί να γίνει μόνο ως αναφορά στη γλώσσα στην οποία εκφράζεται η ίδια η πρόταση.

Παράδειγμα: Η πρόταση «το χιόνι είναι άσπρο» είναι αληθής μόνο αν το χιόνι είναι άσπρο.

Θεωρία του Πλεονασμού

Χρησιμοποιούμε την έννοια της αλήθειας ως ένα έμμεσο τρόπο για να υποδείξουμε ένα γεγονός. Ο ισχυρισμός ότι μια δήλωση είναι αληθής είναι ισοδύναμος με τον ισχυρισμό της ίδιας της δήλωσης.
Παράδειγμα: Αν πούμε «είναι αλήθεια ότι ο ουρανός είναι μπλε» δεν εννοείται τίποτα άλλο παρά ότι ο ουρανός είναι μπλε.

Θεωρίες της Αλήθειας

Θεωρία της Αντιστοιχίας

Μια δηλωτική πρόταση είναι αληθής ή ψευδής ανάλογα με τη σχέση της με τον κόσμο και πραγματικότητα.

Παράδειγμα: Αν κάποιος ισχυριστεί ότι βρέχει έξω από το σπίτι του μια δεδομένη στιγμή η δήλωση είναι αληθής μόνο αν πράγματι βρέχει εκείνη τη δεδομένη στιγμή. Σε διαφορετική περίπτωση η δήλωση είναι ψευδής.

Θεωρία της Συνοχής

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, αληθές θεωρείται ότι έχει συνοχή με τη γενικότερη αντίληψη μας. Αν γνωρίζουμε κάτι, οτιδήποτε έρχεται σε αντίθεση με αυτή γνώση θεωρείται ψευδές.

Παράδειγμα: Αν ένα αντικείμενο πεταχτεί ψηλά γνωρίζουμε (έχοντας υπόψη τον νόμο της βαρύτητας και ότι είναι μια αληθής πρόταση) ότι το αντικείμενο θα πέσει ξανά στο έδαφος.

Πραγματολογική Θεωρία

Σύμφωνα με τη πραγματολογική θεωρία, αλήθεια είναι ότι εξυπηρετεί το σκοπό μας, χωρίς να είναι απαραίτητο να οριστεί αυστηρά ως αληθές ή ψευδές. Υιοθετώντας μια τέτοια προσέγγιση χρησιμοποιούμε όρους όπως «αληθινός», «σωστός», «κατάλληλος» που αποκαλούνται όροι συμφωνίας.

Παράδειγμα: Ένας επιστήμονας όταν λέει ότι η «υπόθεση μου είναι σωστή», «επιβεβαίωσα ότι η υπόθεση μου είναι σωστή» ή «είχα δίκιο» στην ουσία επιβεβαιώνει ένα είδος συμφωνίας μεταξύ διαφορετικών μερών.

Σημασιολογικό & Πραγματολογικό Περικείμενο

- ▶ Η σημασιολογία περιλαμβάνει όχι μόνο κωδικοποιημένες γλωσσικές πληροφορίες, αλλά και οποιεσδήποτε τιμές που δίνονται από το πλαίσιο και που στοχεύουν στην ανάκτηση του νοήματος του ομιλητή. «Αυτό που λέγεται» δηλαδή, ανεξάρτητα από την επικοινωνιακή πρόθεση του ομιλητή (αυτό που θέλει να πει).
- ▶ Αυτός ο τρόπος διάκρισης βασίζεται κυρίως στη διάκριση μεταξύ δύο ειδών περικειμένου, του στενού και του ευρέως, και τη διάκριση μεταξύ αντωνυμιών που χρησιμοποιούνται με σημασιολογική αναφορά και ανήκουν στο στενό περικείμενο και εκείνων με πραγματολογική αναφορά και ανήκουν στο ευρύ.

Παράδειγμα: «Αυτός είναι έτοιμος» (στενό περικείμενο, πρόταση συντακτική πλήρης που όμως δεν παρέχει αντικειμενικές πληροφορίες, άρα πρέπει να γίνει χρήση ενός ευρέως πλαισίου προκειμένου για την ανάκτηση του νοήματος του ομιλητή).

Σημασιολογία, Πραγματολογία & Κώδικες Επικοινωνίας

- Οι κώδικες επικοινωνίας συμπληρώνουν και υποβοηθούν τον γλωσσικό κώδικα και καλύπτουν πολλούς τομείς των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, υπάρχουν δε και περιπτώσεις που αντικαθιστούν πλήρως τον γλωσσικό κώδικα.
- Στις περιπτώσεις μη λεκτικής επικοινωνίας ο πομπός «επικοινωνεί» τις προθέσεις του χρησιμοποιώντας ένα είδος κώδικα (π.χ. οπτική επαφή και ανταλλαγή νοημάτων, πινακίδες σήμανσης, ο κώδικας εδάφους αέρος κ.α.)
- Οι ερευνητές της γλώσσας ξεκινούν από τη σημασιολογία, καθορίζουν μια θέση για το τι είναι, στη συνέχεια το αφαιρούν από το πλήρες περιεχόμενο μιας έκφρασης που επικοινωνεί και παίρνουν αυτό που έχει απομείνει ως τομέα της πραγματολογίας.

Σημασιολογία, Πραγματολογία & Κώδικες Επικοινωνίας

- ▶ Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν είδη κωδικών σημείων στις επικοινωνιακές τους πράξεις. Ο τονισμός, μερικές συμβατικές χειρονομίες χεριών και προσώπου, και ορισμένες «φυσικές» συμπεριφορές που έχουν μια λειτουργία σηματοδότησης, όπως χαμόγελα, συνοφρυώματα, κλάματα ονομάζονται «παραγλωσσικά φαινόμενα» και βοηθούν την επικοινωνία.
- ▶ Αυτά έχουν κάποιου είδους σημασιολογία, οπότε όταν χρησιμοποιούνται στην επικοινωνία, όπως οι γλωσσικές εκφράσεις και μαζί με αυτές, παρέχουν σημαντικές ενδείξεις ή στοιχεία που περιορίζουν την πραγματολογική διαδικασία της εξαγωγής του νοήματος.
- ▶ Η πραγματολογία είναι, ο συλλογισμός που εμπλέκεται στην ερμηνεία ενός συγκεκριμένου είδους σκόπιμης ανθρώπινης συμπεριφοράς, δηλαδή της επιδεικτικής επικοινωνιακής συμπεριφοράς.
- ▶ Η σημασιολογία ασχολείται με τις συνθήκες αλήθειας, ενώ η πραγματολογία με την ανάκτηση των σκέψεων που σκοπεύουν να μεταφέρουν οι άνθρωποι με τις προσλεκτικές πράξεις τους (=η πράξη που επιτελεί κάποιος όταν λέει κάτι).

Πρόθεση (Intension) & Προθετικότητα (Intentionality) στην Επικοινωνία

- ▶ Οι προθέσεις και η μελέτη της γλωσσικής επικοινωνίας έχουν μακριές και αλληλένδετες παραδόσεις.
- ▶ Η γλώσσα υπάρχει για να εκπληρώσει την πρόθεση να εκφράσει τις σκέψεις των κατόχων της και η έννοια του νοήματος βασίζεται σε αυτό που σκόπιμα επικοινωνεί ο ομιλητής.
- ▶ Η ανάλυση του νοήματος της πρότασης αποτελεί μόνο ένα μέρος· εάν δεν χρησιμοποιείται η επικοινωνιακή πρόθεση η ανάλυση είναι ελλιπής.
- ▶ Διαχωρισμός **φυσικής έννοιας με μη φυσική έννοια** (όταν σημαίνει ότι το «κάτι» συνεπάγεται ότι είναι γεγονός το «κάτι», πχ «αυτές οι κόκκινες κηλίδες σημαίνουν μηνιγγίτιδα» είναι μια φυσική έννοια ενώ το νόημα του ομιλητή είναι μη φυσική)
- ▶ Η φυσική έννοια δεν αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος ενός γλωσσολόγου
- ▶ Οι προθέσεις του ομιλητή είναι κρίσιμες για τον ορισμό του νοήματος, καθώς και η αναγνώριση των προθέσεων του ομιλητή από τον παραλήπτη.

Συμπεράσματα

- Οι δύο κλάδοι της σημασιολογίας και πραγματολογίας είναι στενά συνδεδεμένοι και αλληλοεξαρτώμενοι.
- Παρότι η αλήθεια ήταν, παραδοσιακά, μια σημασιολογική έννοια, τα πραγματολογικά στοιχεία επηρεάζουν τις τιμές αληθείας – είτε αυτά αφορούν προθέσεις των ομιλητών είτε διάφορες πραγματολογικές καταστάσεις.
- Οι παραδοσιακές θεωρίες της αλήθειας ασχολούνται με τις λογικές και μεταφυσικές πτυχές της γλώσσας, αλλά είναι απατηλές ως προς τις γνωσιολογικές πτυχές της χρήσης της γλώσσας από τους ανθρώπους, κατά συνέπεια πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στοιχεία που αφορούν την πραγματολογία και το πως αυτά επηρεάζουν τις τιμές αλήθειας.
- Η έννοια της πρόθεσης και της προθετικότητας όπως ερευνώνται από την πραγματολογία βοηθά στην κατανόηση μας για το πως οι ομιλητές εννοούν τα πράγματα μέσω της χρήσης της γλώσσας και επηρεάζουν κατά συνέπεια και την έννοια της αλήθειας.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας 😊

Ειρήνη Σιδηροπούλου

Είσαι
υπέροχη*!!

Η μύρα
είναι
υπέροχη**!!

Ο καιρός είναι
υπέροχος***!!

* Όμορφη ** κρύα ***ιδανικός, χωρίς κρύο ή ζέστη